

ISSN 2223-5752 ISSN 2617-1759

Науковий вісник

ІНСТИТУТУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ.
ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

WWW.JRNLS.IVET.EDU.UA

У НОМЕРІ:

Розділ I

Теоретико-методологічні
основи розвитку професійної
освіти і навчання

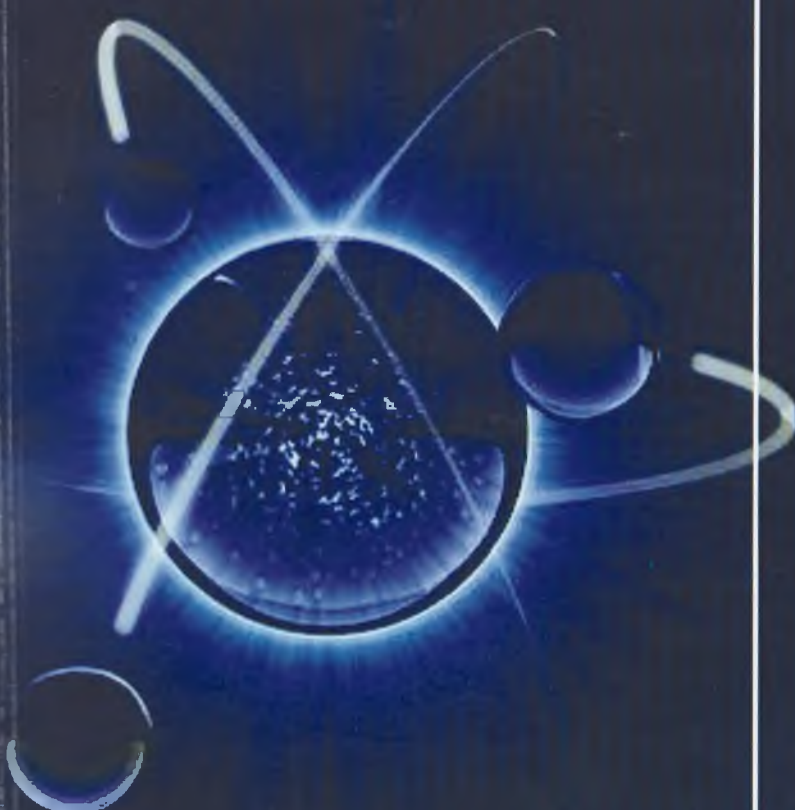
Розділ II

Методичні засади професійного
навчання майбутніх фахівців

Розділ III

Зарубіжні та історичні аспекти
розвитку професійної освіти і
навчання

№ **16**
2018

Розділ I
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Валентина Радкевич, Ганна Романова, Олександра Бородієнко КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ.....	5
Людмила Базиль, Валерій Орлов СУПЕРЕЧНОСТІ В КОНСУЛЬТУВАННІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....	14
Дмитро Закатнов КАР'ЄРНІ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	20
Андрій Каленський МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	27
Леонід Романов ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	33
Ганна Харченко МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	40
Халіда Бахтіярова УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	44
Ірина Роман ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	49
Оксана Данилко, Катерина Суркова ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ДИСПЕТЧЕРІВ УПРАВЛІННЯ ПОВІТРЯНИМ РУХОМ.....	55
Олена Пищик РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	61
Поліна Прохорчук ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	68
Микола-Олег Ершов РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІТ-ОСВІТИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ.....	74
Олександр Базелюк ЗМІСТ І СТРУКТУРА ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	81
Дмитро Ткачук СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ.....	87
Інна Середіна ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	94

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ITE-VET
2016–2018

The article is created under the framework of the project “Improving teacher education for applied learning in the field of vocational education (ITE-VET)”. This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

УДК 377/378-051:37.091.313

<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.5-13>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Валентина Радкевич,

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ORCID: 0000-0002-9233-5718

ResearcherID: D-9148-2016

e-mail: mrs.radkevich@gmail.com

Ганна Романова,

доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ORCID: 0000-0002-2388-6997

e-mail: roman-ania@ukr.net

Олександра Бородієнко,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ORCID: 0000-0001-9133-0344

ResearcherID: E-1669-2016

e-mail: oborodienko@ukr.net

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

практико-орієнтована
підготовка, викладач,
професійна освіта,
навчання

Реферат

Актуалізовано, що обсяги підготовки педагогів професійного навчання в Україні малі та не відповідають потребам практики, а зміст підготовки педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти (далі: ЗВО) України надмірно диференційований за окремими дисциплінами, затеоретизований і потребує системного впорядкування, гармонізації педагогічної та спеціально-професійної складової, збільшення практичного компоненту підготовки, гнучкості та варіативності.

Охарактеризовано ключові положення сучасних вітчизняних освітніх концепцій щодо етапів та рівнів навчання викладачів професійної освіти і навчання, розширення їхньої практичної підготовки.

Визначено, що концептуальними основами практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання є синергетичний, аксіологічний, компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний, інтегративний, контекстний наукові підходи та принципи науковості, безперервності і наступності, студентоцентрованості, відкритості й варіативності, зв'язку теорії з практикою, технологічності. Описано модель практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання, що є засобом дослідження такої підготовки як педагогічної категорії; відображає зв'язок педагогічної науки з практикою; уявляє основні позиції досліджуваного процесу; узагальнює результати та визначає прогностичне бачення розв'язання цієї проблеми. Модель містить концептуально-цільовий, змістовий, технологічний, діагностувально-результативний блоки.

Визначено структуру компетентності викладача професійної освіти і навчання, що представлена такими компонентами: інформаційним, інноваційним, особистісним, практично-діяльним. Серед критеріїв сформованості професійної компетентності викладача виокремлено інструментальний, системний, соціально-особистісний, технологічний.

Охарактеризовано три рівні сформованості компетентності викладачів професійної освіти і навчання, а саме: високий, середній, низький.

Визначено такі педагогічні умови практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання: підвищення мотивації студентів до педагогічної діяльності; збалансованість психолого-педагогічних і спеціалізовано-професійних дисциплін; збільшення практичної складової підготовки майбутніх викладачів; використання сучасних практико-орієнтованих технологій навчання з ІКТ підтримкою; готовність викладачів закладів вищої освіти до практико-орієнтованої підготовки педагогів професійної школи.

Постановка проблеми. Ключовою особливістю професійної освіти і навчання є практична зорієнтованість. Водночас, у підготовці педагогів для системи професійної освіти в Україні досі переважають теоретичні підходи, що ускладнює адаптацію викладачів до професійно-педагогічної діяльності, гальмує розвиток їхнього професіоналізму, перешкоджає запровадженню інновацій до навчального процесу.

З метою покращення економічної ситуації в Україні шляхом удосконалення організації та підвищення якості практико-орієнтованої підготовки викладачів для системи професійної освіти і навчання в рамках програми ЄС Еразмус+ реалізовано проект «Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання» (ITE-VET). Проект спрямований на обмін досвідом підготовки викладачів для системи професійної освіти і навчання в університетах України та країн ЄС. До складу його учасників увійшов Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, проектною групою якого обґрунтовано концептуальні основи практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання, спроектовано відповідну модель, на її основі здійснено порівняння навчальних планів підготовки майбутніх викладачів професійної освіти і навчання закладів вищої освіти України – учасників проекту – та запропоновано рекомендації щодо їх удосконалення.

Аналіз наукових праць. Актуальним проблемам підготовки педагогів професійної школи присвячені наукові праці М.Артюшиної, І.Каньковського, П.Лузана, Н.Ничкало, В.Радкевич, М. Пригодія, Г.Романової, О.Щербак та ін. Дослідники акцентують увагу на тому, що обсяги підготовки педагогів професійного навчання в Україні малі та не

відповідають потребам практики. Загалом, зміст підготовки педагогів професійного навчання у ЗВО України як на бакалаврському, так і на магістерському рівні надмірно диференційований за окремими дисциплінами, затеоретизований і потребує системного впорядкування, гармонізації педагогічної та спеціально-професійної складової, збільшення практичного компоненту підготовки, гнучкості та варіативності.

Мета статті: обґрунтувати концептуальні основи практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання.

Виклад основного матеріалу. Підготовка педагогів для закладів професійної освіти регламентується: Законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (2015), Концепцією розвитку педагогічної освіти (2018), Концепцією підготовки фахівців за дуальною формою освіти (2018), Концепцією «Сучасна професійна освіта» (2018), Концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004).

Так, у «Концепції розвитку педагогічної освіти» зазначено, що програми підготовки педагогів містять складники психолого-педагогічної та практичної підготовки, а в багатьох випадках – предметної спеціальності, включно з методикою викладання, використанням інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. На континуумі навчання педагогічного працівника впродовж життя виділяють три основні етапи: відправну формальну освіту; початок професійної діяльності, педагогічну інтернатуру, яка повинна супроводжуватися комплексом спеціальних заходів сприяння входженню

працівника в професію; безперервний професійний розвиток (Концепція розвитку педагогічної освіти, 2018, с. 3). Складовою Концепції є розширення практичної підготовки, зокрема встановлено, що її обсяг має складати не менше 30 кредитів ЄКТС у межах обов'язкової частини бакалаврських програм (починаючи з першого року навчання, у різних закладах освіти і різних класах (курсах), і не менше 30 кредитів (включно з магістерським дослідженням) у межах обов'язкової частини магістерських програм (в різних закладах освіти і різних класах (курсах) (Концепція розвитку педагогічної освіти, 2018, с. 14).

У Концепції «Сучасна професійна освіта» визначено, що забезпечення якості професійної освіти передбачає створення різнорівневої якісної системи підготовки педагогів професійної освіти, залучення до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва чи сфери послуг, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійного розвитку педагогічного персоналу (Концепція «Сучасна професійна освіта», с. 3).

В рамках міжнародного проекту «Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання» проектною групою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України теоретично обґрунтовано та розроблено модель практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання, що відображає концептуальні основи такої підготовки, взаємодію мети, змісту, форм, методів і технологій, педагогічних умов і результату.

Моделювання застосовано як метод дослідження певних явищ, процесів чи систем шляхом побудови і вивчення їхніх моделей-замісників, аналогів досліджуваного об'єкта. Його чинниками є суспільні виклики (соціальне замовлення), результати аналізу курикулумів підготовки викладачів в Україні та закордоном (зміст підготовки), результати анкетування викладачів системи професійної освіти (педагогічні умови, технологічні аспекти практико-орієнтованої підготовки).

Модель містить чотири блоки (концептуально-цільовий, змістовий, технологічний і діагностувально-результативний), кожен з яких має змістове наповнення та вирішує необхідну частину завдань навчального процесу.

Так, концептуально-цільовий блок втілює соціальне замовлення, загальну мету, наукові підходи і принципи. Соціальне замовлення сучасного суспільства полягає в потребі у компетентних педагогічних працівниках для професійної освіти і навчання. Відповідно, метою є підготовка компетентного викладача для професійної освіти і навчання. Концептуальною основою розробленої моделі є методологічні підходи: синергетичний, аксіологічний, компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний, інтегративний, контекстний.

Синергетичний підхід до практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання відображається у відкритості освіти, спонтанності, гнучкості, інноваційності навчання, визнанні індивідуальних потреб і можливостей студентів, недирективному управлінні навчальним процесом.

Аксіологічний підхід передбачає формування у викладачів професійної освіти і навчання освітньо-професійних цінностей, до яких належать цінності соціальної і професійної компетентності, саморозвитку і самоактуалізації в процесі освіти, професійного самовдосконалення.

Компетентнісний підхід зумовлює здатність викладачів професійної освіти і навчання до розв'язання професійно-педагогічних завдань завдяки розвиненим професійним знанням, умінням, професійно-особистісним якостям.

Оскільки одним з пріоритетних завдань системи безперервної освіти є формування суб'єктності педагога як професіонала, важливим є застосування суб'єктно-діяльнісного підходу, з позицій якого педагогічна діяльність повинна розглядатися як сфера реалізації творчих можливостей індивідуальності викладача. Засобом становлення суб'єктності майбутнього педагога є спільна навчальна діяльність у процесі практико-орієнтованої професійної підготовки.

Інтегративний підхід зумовлює застосування в підготовці викладачів професійної освіти і навчання різноманітних методів і форм навчання, взаємозбагачення змісту навчальних дисциплін, запровадження інтегрованих курсів.

Контекстний підхід передбачає створення педагогічних умов для динамічного руху діяльності студентів від навчальної до професійної, трансформування першої у другу. Такий підхід враховує, що зміст і умови професійної діяльності завжди вірогідні,

проблемні. Тому основною одиницею змісту контекстного навчання є проблемна ситуація, що передбачає включення продуктивного мислення студента.

Важливою умовою створення, розвитку і функціонування розробленої нами моделі є визначення її вихідних принципів, які враховуються при виборі змісту, методів і форм, технологій навчальної діяльності. Загальними принципами практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання, на нашу думку, є такі: науковість, безперервність і наступність, студентоцентрованість, відкритість і варіативність, зв'язок теорії з практикою, технологічність.

Принцип науковості вимагає відображення у знаннях, якими оволодівають студенти, досягнень сучасної науки і методів наукових досліджень. Студенти мають засвоювати достовірні факти, явища, процеси, розуміти суть науково обґрунтованих законів, особливості розвитку і становлення певних наукових відкриттів в історичному аспекті, бачити перспективи нових наукових пошуків, долучатися до науково-дослідної діяльності, оволодівати методами наукових досліджень.

Принцип безперервності і наступності зумовлює взаємозв'язок між рівнями підготовки, опору на вже вивчений матеріал, подальший розвиток у студентів сформованих знань, умінь та навичок, встановлення різноманітних зв'язків між старими і новими знаннями. Реалізація цього принципу забезпечується методично обґрунтованою побудовою навчальних програм, підручників, дотриманням послідовності руху від простого до складнішого у навчанні, усією системою методичних засобів.

Принцип студентоцентрованості характеризується орієнтацією навчання, в основі якого полягає компетентнісна модель фахівця, на студентів з метою задоволення їхніх актуальних потреб, максимального забезпечення шансів отримати перше місце роботи на ринку праці, підвищити придатність до працевлаштування.

Принцип відкритості й варіативності передбачає представлення у змісті навчання відкритих для доповнень неоднозначних фактів, способом пізнання яких є критична рефлексія; використання різних методів, форм і засобів організації навчального

процесу відповідно до поставлених завдань. Застосування цього принципу дає змогу подолати одноманітність змісту навчання, органічно поєднувати навчальні програми з різних дисциплін, надавати більш ґрунтовні знання, використовуючи різні технології навчання, обираючи відповідний обсяг і темп навчальної діяльності.

Принцип зв'язку теорії з практикою полягає у підготовці викладачів до свідомої продуктивної професійної діяльності з врахуванням того, що практика є поштовхом до пізнавальної діяльності й одночасно критерієм перевірки істинності знань.

Принцип технологічності передбачає гнучке інструментальне управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі. Суть технологічності полягає в тому, щоб зробити навчальний процес повністю керованим завдяки застосуванню педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Змістовий блок моделі включає складові навчальних планів підготовки викладачів на рівнях бакалаврату і магістратури. Враховуючи досвід і традиції підготовки педагогів для системи професійно-технічної освіти в Україні, ми спираємось на поширену і в Німеччині послідовну модель професійної підготовки (the Consecutive Model) (Мельник О.В., 2017, с. 126).

Основними характеристиками цієї моделі є поєднання вивчення навчальних дисциплін психолого-педагогічного та економічного спрямування на першому рівні «бакалавр» та продовження поглибленого вивчення психолого-педагогічних і економічних дисциплін на другому рівні «магістр». Навчання в магістратурі вважається необхідною умовою професійного становлення та розвитку майбутнього викладача. Особа, яка здобула освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр», повинна володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, вміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої), або науково-педагогічної, або управлінської діяльності, набути певний досвід використання одержаних знань і вміти продукувати (створювати) елементи нових знань для вирішення завдань у відповідній сфері професійної діяльності.

Технологічний блок моделі відображає форми, методи, технології практико-орієнтованої підготовки викладачів

професійної освіти і навчання.

Обов'язковою вимогою до вибору форм, методів, технологій і дидактичних засобів практико-орієнтованої підготовки викладачів є їх відповідність до поставлених цілей. Практико-орієнтована підготовка викладачів зумовлює застосування елементів дуальної форми навчання, що передбачає навчальну діяльність у ЗВО і на виробництві, закладах професійної освіти. Важливим є поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної діяльності, при цьому роль самостійної роботи студентів поступово має зростати, чому ефективно сприятиме впровадження дистанційної форми навчання. Модель передбачає виразну частку практичної підготовки викладачів, що вимагає збільшення обсягу практичних занять із професійних дисциплін, налагодження співпраці ЗВО, що готують педагогів професійного навчання, з закладами професійної (професійно-технічної) освіти, навчально-виробничими (тренувальними) дільницями на базах підприємств, забезпечення якісної організації практик, у тому числі на виробництві.

Згідно з обґрунтованими принципами практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання, у навчальному процесі мають застосовуватися інформаційно-презентативні, алгоритмічно-дійові та самостійно-пошукові методи навчання.

Інформаційно-презентативні методи навчання спрямовані на передання тим, хто навчається, готової інформації та відповідне їй відтворення. За типами і способами вони поділяються на: усні (лекція, розповідь, пояснення, повідомлення, читання вголос); наочно-усні (ілюстрація, демонстрація, презентація); письмові (конспектування, реферування, анутовання, планування, структурування, аналіз, синтез, класифікація, порівняння, узагальнення, конкретизація, інтерпретація, підсумки, висновки, переклад, виклад, твір, диктант, рецензування, доповідь, звіт, пояснювальна записка, стаття, тези).

Алгоритмічно-дійові методи навчання спрямовані на осмислення наданої інформації, оволодіння певними практичними процедурами і методами розв'язання стандартних задач та ситуацій. За типами і способами вони поділяються на: діалогічні (бесіда, дискусія, консультація, семінар, інструктаж,

опитування); предметно-групові (вправа, дослід, діагностика, розв'язання задач, робота з ЕОМ, експеримент, кейс-метод, анкетування, тестування); групові (малі групи, „мозковий штурм”, ігри, конференції, проекти, аукціон, конкурс, вікторина, аналіз ситуацій).

Самостійно-пошукові методи навчання спрямовані на самостійне здобуття інформації, формування вмінь самостійно вчитися. Вони поділяються на способи діяльності з неявно означеними предметами, але визначеним конкретним продуктом (результатом) роботи (спостереження, проекти, моделювання, дослідження) та способи діяльності з чітко означеними предметами дій (тексти, тестування, питання, задачі, лабораторні вправи, практичні вправи, тренування).

Серед технологій, що забезпечують результативність практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання, – проектні, кейс-study, ігрові, контекстні, коучингові, портфоліо, інформаційно-комунікаційні. Так, проектні технології забезпечують навчання через діяльність, орієнтують студентів – майбутніх викладачів – на створення освітніх продуктів.

Технологія кейс-study розвиває в майбутніх викладачів широту і гнучкість мислення, допомагає навчити їх раціонально використовувати інформацію, самостійно аналізувати факти, критично розглядати різні точки зору, обговорювати і захищати власну позицію, бути готовими до застосування різних засобів і методів, знаходити оптимальні вирішення питань.

Ігрові технології дають змогу моделювати майбутню педагогічну діяльність, передбачають інтерактивну взаємодію всіх учасників, в ході якої відбувається трансформація теоретичних знань у професійно необхідні практичні уміння і навички.

Контекстні технології ґрунтуються на тому, що прототипом пізнавальної діяльності студента є схема дій спеціаліста, яка охоплює такі шаблі: аналіз ситуації, постановка задачі, розв'язання задачі, доведення істинності рішення.

Коучингові технології спрямовані на розкриття потенціалу студентів для максимального його використання, на допомогу їм у формуванні професійної компетентності, визначенні відповідних цілей, завдань,

розробленні плану дій щодо їх досягнення.

Технологія портфоліо реалізує ідею навчання упродовж життя, забезпечуючи наступність різних етапів процесу навчання та комунікацію між його учасниками, допомагаючи планувати, відслідковувати та коректувати освітню та кар'єрну траєкторію майбутнього викладача.

Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують удосконалення навчального процесу, дають змогу автоматизувати контроль і оцінювання навчальної успішності студентів, організувати ефективну комунікацію студентів і викладачів, обмін досвідом, сприяють розвитку творчих здібностей студентів.

Діагностувально-результативний блок моделі передбачає оцінювання, аналіз та корекцію результатів такої підготовки і включає критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності викладачів, а також запланований результат.

Структура компетентності викладача професійної освіти і навчання представлена такими компонентами, як: інформаційний (критичне мислення), інноваційний (креативність), особистісний (комунікації), практично-діяльнісний (спільна робота).

Серед критеріїв сформованості професійної компетентності викладача визначено інструментальний, системний, соціально-особистісний, технологічний. Показниками сформованості компетентності викладача за інструментальним критерієм є здатності: до аналізу і синтезу, організації і планування, базові загальні знання та базові знання з професії, навички управління інформацією (здатність здійснювати збір, обробку та упорядкування навчальної інформації). До системного критерію належать такі показники: здатність до інноваційної педагогічної діяльності, уявлення про інноваційні педагогічні технології, зарубіжний і вітчизняний досвід інноваційної діяльності. До показників сформованості компетентності викладача за соціально-особистісним критерієм віднесено здатність створювати ефективну систему комунікацій у професійній та педагогічній діяльності та забезпечувати педагогічну взаємодію, володіння теоретичними та методичними аспектами виховної, соціальної роботи у сфері професійної освіти. Показниками сформованості компетентності викладача

за технологічним критерієм є здатність: визначати конкретні цілі і завдання навчально-виховної роботи; мотивувати, стимулювати та активізувати навчальну діяльність; організувати процес навчальної діяльності; здійснювати контроль і оцінювання результатів педагогічної діяльності.

Виокремлено три рівні сформованості компетентності викладачів професійної освіти і навчання – високий, середній, низький. Високий рівень характеризується науковою спрямованістю викладання, зв'язком теорії з практикою, здатністю викладача до управління навчанням, логічного викладу змісту, застосування сучасних педагогічних й інформаційних технологій. Середній рівень передбачає володіння професійними прийомами мовленнєвої техніки, професійно важливими знаннями та вміннями, здатність викладача до планування, проектування навчання, що дає йому змогу переносити засвоєні способи діяльності в умови реального навчального процесу. Низький рівень відрізняється наявністю репродуктивних фахових і психолого-педагогічних знань й умінь, виконанням своєї професійно-педагогічної діяльності за заздалегідь розробленим алгоритмом, без творчих спонукань; недостатнім рівнем активності.

Результативність практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання досягається завдяки створенню раціональних педагогічних умов. За результатами опитування педагогічних працівників закладів професійної освіти, проведеного в межах проекту Програми Еразмус+ «Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів закладів професійної освіти і навчання», зокрема здійсненого SWOT-аналізу, визначено такі педагогічні умови практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання: підвищення мотивації студентів до педагогічної діяльності; збалансованість психолого-педагогічних і спеціалізовано-професійних дисциплін; збільшення практичної складової підготовки майбутніх викладачів; використання сучасних практико-орієнтованих технологій навчання з ІКТ підтримкою; готовність викладачів закладів вищої освіти до практико-орієнтованої підготовки педагогів професійної школи.

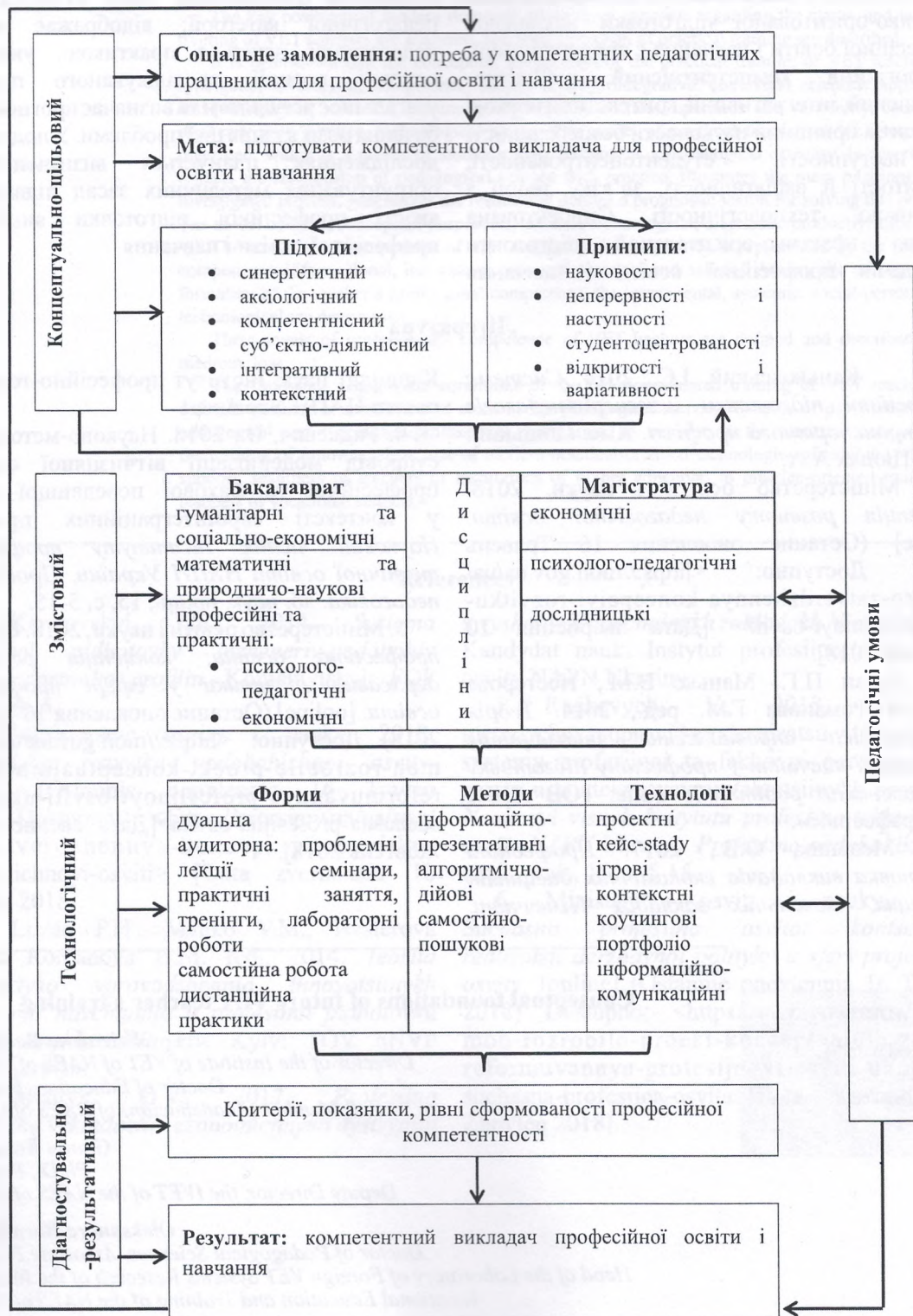

Рис. Модель практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання

Висновки. Отже, концептуальними основами практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання є синергетичний, аксіологічний, компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний, інтегративний, контекстний наукові підходи та принципи науковості, безперервності і наступності, студентоцентрованості, відкритості й варіативності, зв'язку теорії з практикою, технологічності. Спроекована модель практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання

є засобом дослідження такої підготовки як педагогічної категорії; відображає зв'язок педагогічної науки з практикою; уявляє основні позиції досліджуваного процесу; узагальнює результати та визначає прогностичне бачення розв'язання цієї проблеми. У подальших дослідженнях планується визначення та обґрунтування методичних засад підвищення якості професійної підготовки викладачів професійної освіти і навчання.

Література

1. Каньковський, І.Є., 2014. *Система професійної підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю*. Хмельницький: ФОП Цюпак А.А.
2. Міністерство освіти і науки, 2018. *Концепція розвитку педагогічної освіти*. [online] (Останнє оновлення 16 Травень 2018) Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/pr/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>> [Дата звернення 10 Жовтень 2018].
3. Лузан П.Г., Манько В.М., Нестерова Л.В. та Романова Г.М. ред., 2014. *Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників*. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс».
4. Мельник, О.В., 2017. *Професійна підготовка викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах Німеччини*. Кандидат наук. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.
4. Радкевич, В., 2018. Науково-методичний супровід модернізації вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць*, 15, с. 5-15.
5. Міністерство освіти і науки, 2018. *Сучасна професійна освіта: концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти*. [online] (Останнє оновлення 16 Травень 2018) Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-proekt-konceptualnih-zasad-reformuvannya-profesijnoyi-osviti-ukrayini-suchasna-profesijna-osvita>> [Дата звернення 10 Жовтень 2018].

Abstract

KEY WORDS:

practical training,
teacher,
vocational education and
training

Conceptual foundations of future VET teacher's training

Valentyna Radkevych,
Director of the Institute of VET of NAES of Ukraine,
Doctor of Education, Professor,
Full Member (Academician) of NAES of Ukraine

Ganna Romanova,
Ph.D., Professor,
Deputy Director, the IVET of the NAES of Ukraine

Oleksandra Borodiyenko,
Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Laboratory of Foreign VET Systems Research of the Institute of
Vocational Education and Training of the NAES of Ukraine

It has been actualized that the volume of training of VET teachers in Ukraine is small and does not meet the needs of practice, and the content of training of VET teachers in higher educational institutions of Ukraine is excessively differentiated according to individual disciplines, is deserted and requires systematic regulation, harmonization of pedagogical and special-professional component,

increase of practical component of preparation, flexibility and versatility.

The key positions of modern domestic educational concepts regarding the stages and levels of training of VET teachers are analyzed, and their extension of practical training are described.

It is determined that the conceptual foundations of the practical training of VET teachers are synergetic, axiological, competence, subject-activity, integrative, contextual scientific approaches and principles of scientific, continuity, student-centeredness, openness and variability, connection of theory with practice, technological ability. The model of practical training of VET teachers is presented, which is a means of studying such training as a pedagogical category, is described. It reflects the relationship of pedagogical science with practice; illustrates the main positions of the investigated process; generalizes the results and defines a prognostic vision for solving this problem. The model contains conceptual-purposeful, content, technological, diagnostic-productive blocks.

The structure of competence of VET teacher is defined, which is represented by the following components: informational, innovative, personal, practical and activity. Among the criteria for the formation of the teacher's professional competence, the instrumental, systemic, social-personal, and technological are determined.

Three levels of professional competence of VET teachers are defined and described: high, medium, low.

The following pedagogical conditions of the practice-oriented training of VET teachers are defined: increase of motivation of students for pedagogical activity; balance of psychological and pedagogical and specialized-professional disciplines; an increase in the practical component of the training of future teachers; use of modern practical-oriented technologies of teaching with ICT support; readiness of teachers of institutions of higher education to practice-oriented training of teachers of vocational schools.

References

1. Kankovskyi, I.Ie., 2014. *Systema profesiinoi pidhotovky inzheneriv-pedahohiv avtotransportnoho profilu*. Khmelnytskyi: FOP Tsiupak A.A.
2. Ministerstvo osvity i nauky, 2018. *Kontseptsia rozvytku pedahohichnoi osvity*. [online] (Ostannie onovlennia 16 Traven 2018) Dostupno: <<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedahogichnoyi-osviti>> [Data zvernennia 10 Zhovten 2018].
3. Luzan P.H., Manko V.M., Nesterova L.V. ta Romanova H.M. red., 2014. *Teoriia i praktyka vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia u profesiinu pidhotovku kvalifikovanykh robitnykiv*. Kyiv: TOV «NVP Polihrafservis».
4. Melnyk, O.V., 2017. *Profesiina pidhotovka vykladachiv ekonomichnykh dystsyplin u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Nimechchyny*. Kandydat nauk. Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy.
5. Radkevych, V., 2018. *Naukovo-metodychni suprovid modernizatsii vitchyznianoï systemy profesiinoi ta fakhovoi peredvyshchoï osvity u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv*. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika*: zb. nauk. prats, 15, s. 5-15.
6. Ministerstvo osvity i nauky, 2018. *Suchasna profesiina osvita: kontseptsia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoï osvity*. [online] (Ostannie onovlennia 16 Traven 2018) Dostupno: <<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-proekt-konceptualnih-zasad-reformuvannya-profesijnoyi-osviti-ukrayini-suchasna-profesijna-osvita>> [Data zvernennia 10 Zhovten 2018].